TIT. VI.

SCENICAS [1] NON SOLUM SI FIDEJUSSORES [2] PRÆSTENT, SED ETIAM SI JUSJURANDUM [3] DENT, SINE PERICULO DISCEDERE.

NOVELLA CONSTIT. LI.

Imperator Justinianus Augustus Joanni præfecto prætorio, iterum exconsuli & patricio.

PRÆFATIO.

NOvimus [4] pridem facientes legem [5] interdicentem *nulli licentiam esse in scenas detentas* [6] *mulieres fidejussores* [7] *exigere, quia observabunt* [8] *& impiam complebunt operationem*, pœnitentiæ tempus non habentes, & pœnas interminantem novissimas [9] his qui tales fidejussores exigunt: insuper & ipsos fidejussores sine obligatione reddere, & nullam inferri eis necessitatem personarum harum præstentationis. Sed in præsenti comperimus crudelem quandam & importabilem calumniam contra studendam a nobis fieri castitatem. Quia enim eos fidejussores accipere prohibuimus, invensse illos aliam viam ad impietatem deducentem majorem: jusjurandum [10] enim eas exigere, *quia nunquam ab impia illa & turpi operatione cessabunt*: mulieres autem existentes miseras, & sic male seductas, pie agere se putare, si impie egerint: & ut custodiant jusjurandum, propterea suam prostituere castitatem: cum oporteret agnoscere, quia hujusmodi [11] transgressiones magis placent Deo, quam jurisjurandi observationes. Non enim si quis ab aliquo jusjurandum acceperit: *quia* [12] *occidet forsitan, aut adulterabitur aut aliquid aget tale illicitum*: oporteret servari jusjurandum: utpote cum sit ita turpe & illicitum, & ad perditionem ducens. Ideoque liceat mulieri, licet hujusmodi jusjurandum juraverit, recedere a jurisjurandi hujus amaritudine, & caste vivere sine periculo perjurii [13]: magis autem Deo amabiliter pœna perjurii (si qua omnino est pœna) contra eum qui jusjurandum exigit convertenda.

CAP. I.

UNde etiam nos repente inferimus decem librarum auri pœnam [14], exigentes eum qui præsumpserit omnino tale jusjurandum accipere: & hanc scilicet quantitatem ipsi infelici dari mulieri fancimus ad reliquam bonæ figuræ vitam, exigendam per administrationem provincialem, & dandam ei: sciente judice, quia si neglexerit, tenebitur ab ea deponens administrationem, heredesque ejus & successores & ejus subitantia, eo quod actionem piam agere neglexerit.

§. 1. Si autem ipse provinciæ præses jusjurandum exegerit, ipse etiam memoratam decem librarum auri pœnam exigatur: fiquidem militaris judex sit in illa provincia, per illum danda, sicut dictum est mulieri. Si vero non habeat militarem judicem, metropoleos [15] illius provinciæ episcopus hoc provideat, causam etiam ad nos, si probaverit, referens; & insuper ex [16] vicinis majoribus cingulis: & undique hoc agentem, sive judex, sive privatus sit, memorata castigari pœna, & dari hanc ei, quæ quantum ad illum neque caste vivere valeat ulterius: ut non videatur quasi pejerasse.

EPILOGUS.

† Quæ igitur placuerunt nobis, & per præsentem sacram declarata sunt legem: tua celsitudo præceptionibus propriis omnibus faciat manifesta: ut cognoscant nostri imperii circa castitatem studium. Dat Kal. Septemb. Imp. DN. JUSTIN. PP. Anno XI. post BELIS. V. C. CONS. Anno 2. [17].

TIT. VII.

UT NON FIANT PIGNORATIONES [18] PRO ALIIS PERSONIS: ET UT SICUT PRINCIPUM [19] DONATIONES NON EGENT GESTIS MONUMENTORUM, SIC NEC A PRIVATIS IMPERATORIBUS FACTÆ DONATIONES INDIGEANT.

1 Ut scenicæ mulieres non coartentur in eadem turpitudine manere, Jul. *const.* 45. de mulieribus scenicis, *Index Regina apud Cujac.* de scenicis, vid. *l.* 4. *Cod. de episc. aud.* 2 *Novell.* 14. 3 Ἐξωμοσίας Græci appellant juratoriam cautionem, quæ & ὀμωμοσία & ἀσπίδιχειρ *Nov.* 22. *cap.* 44. §. 2. & ἀνώμοτος ὁμολογία. *Nov.* 112. *c.* 2. Hujusmodi juramentum fubidium est eorum, qui fidejussorem dare non possunt, *Nov.* 134. *c.* 9. vetat autem utrumque his fieri Justinianus, fidejussorem dari & jurari. *Goth.* Vid. Rittershus. *part.* 12. *c.* 8. Anf. 4 Hinc sumpta est Authentica, *Quod act. C. de nupt.* §. 1. 29. *C. de nuptiis.* 5 Τὰς εἰς σκηνὴν κατεσπασμένας γυναῖκας, hoc est, in scenam descendentes, scenicam vitam professas. 7 Cur ita? Contra jus obligantur fortasse mulieres, ergo & ejus nequitiæ fideijussores, vid. *l.* 16. *ff. de fideijussoris.* 8 Ἕξει προσηνδρωνοῦν, hoc est, quod ibi affidebunt ac vivent. 9 Id est, extremas. 10 Turpis vel juramentum non obligat, *l.* 7. §. 16. *ff. de pactis.* *l.* 112. §. 2. *ff. de legat.* 1. *l.* 5. *C. de legib.* 11 Fidem in malis promissis non servare, Deo magis gratum est, quam servare. 12 Jurata promissio de interficiendo, de adulterio committendo & similibus non obligat. 13 Non committit perjurium, qui ab infamibi juramento recedit. Ἡδὺ γὰρ ἐπὶ καλοῖς τὸ δικαίως παρακλωσάσθαι φιλοῖς κακολογίας καὶ ἀπιστίας καὶ ἀδικοῖς Halic. II. Suet. *in Tiberio.* Equiti Romano jurisjurandi gratiam fecit, uxorem in stupro generi deprehendam dimittere, quam se nunquam repudiaturum ante juraverat. 14 Pœna exigentis jusjurandum contra bonos mores. 15 Juramenta illicita episcopis curæ esse debent, ne fcil. quemquam constringant aut obligent. 16 Ὁ ἐκ γειτόνων μέχρι ἑξῆς, hoc est, qui in vicinis provinciis major sit militaris judex. hoc sensu. Si præses infame juramentum exegerit a scenica muliere, vel meretrice, eam nimirum in meretricia vita futuram, decem auri libris multabitur: & earum exactio fiet officio militaris judicis. Quod si in ea provincia nullus erit militaris judex, metropolitanus civitatis Episcopus pœnam exiget, eique vicinæ provinciæ præses favere debebit, fortitan imperio majore decoratus, quam ille præses, qui tale flagitium admisit. Idque facile difficimus ita esse ex Juliani epitome *c.* 184. qua ignorata, vetus interpres vertit obscure, ex vicinis majoribus cingulis pro vicino præside. & Ferrandus 2. *Explicationum* 40. perperam etiam id tantum referet ad judicem militarem vicinæ. Haloander vertit, vicinos magistratus. 17 Id est, anno 554.

18 Tipilus ita conceptus est apud Græcos, περὶ τῶν μὴτε προσώπων, μήτε πράγματος, μήτε χρυσὸν γράσσαι ἐπιχώριμον, ἀφὰ τὸ τοιοῦτον πιστεύσαι ἀνεδίδοσαι τὸ ἐπιχωριδιτῦτι. τῷ περὶ τῦ ἑτέρα αὐ ἑτέρῳ ἢ πλήξαντος, ἢ μὴ ἐπιχωρήσαντος, μήτε πλήττοῦσα μήτε ἄλλως ἐπιχειρήσαῦσα. *Scrimg.* id est, ne personæ, vel rei, vel pecuniæ pro alio fiant pignorationes: fed pignoratione obfeso quadruplum restituatur. Item, ne pro eo qui peroulit, vel qui damnum irrogavit, alius percutiatur, aut quilibet cumque damnum fecitat, ut cives vel vicani pro aliis civibus fuis vel vicanis non teneantur, Julian. *const.* 46. ut ne quis pro alio pignoratus fatisfacere cogitur, *Index Regina apud Cujac.* Hic pertinet *Novell.* 134. *cap.* 7. &c. *Eclog.* περὶ ἐνεχυριάσεων. De pignoratoribus *lib.* 25. *tit.* 3. *cap.* 5. 14. *Cod. de execut.* 11. *Cod. ut nullus ex vican. pro alienis vicanorum debitis teneatur*: Calfiod. 2. *variar. lett.* 3. *Cod. Langob. de leb. & conftitut. Neapolit.* 8. *tit. de culta pacis*: & *tit. de Repreffaliis pannandis.* His adde, quæ de ea re notavi ad *l.* 3. *Cod. de obligat.* Pignoratio autem est jus alium pro alio detinendi, Græcis ἐνεχυρασμός. *Scrimger. hic.* clarigationem etiam alii vocant, & repreffalias, *c. un. de injuriis in 6.* Galli *droit de marque*: de quo vide Guidonem Papæ *quæst.* 33. Paponem 3. *Notar.* 8. *cap. des lettres de marque*: & 5. *arrest.* 3. *cap. du droit de marque*: quod in limitibus potissimum exerceatur, & eo utantur ad injurias regnicolis ac civibus in alienis regnis illatas vindicandas, erat autem apud Græcos ἀνδροληψία. Licebat enim civitati interfecti hominis tres cupere ex ea civitate, in quam interfector confugisset, si tamen is non reddebatur, vide Demosthenem *contra Aristocratem*, Julium Pollucem 3. *cap.* 1. De repreffaliis, plura vid. apud Petrum Gregorium 38. *syntag.* 8. Gullius in tractatu de pignorationibus, *cap.* 1. *num.* 5. 6. 7. fcribit: Repreffalias dari ob justiciam denegatam: pignorationes vero Imperiales ob turbatum jurisdictionem vel possessionem: Arrestum quoque aliud esse, cum ex obligatione aliqua antecedente officio magistratus, & petente actore interdicitur reo, ne loco excedat. Reliqua de pignoratione & Repreffaliis vide apud eundem, & apud Bart. in tract. de Repreffaliis. Illud notandum constitutione Gregoriana clericos liberatos ab hoc jure, *d. c. un. de injur. in 6.* & a Frederico Rudolfo, *Cod. ne uxor pro marito.* 19 In principibus facta, *Index Regina*, in imperatorem fiebat, Julian. *const.* 46. *n.* 186. 20 Et contra jus. vid. tamen 23. *quæst.* 2. *cap. decimus.* 21 *l.* 1. *C. ut null. ex vic. pro alien.* 22 Hinc sumpta est Authentica, *Sed omnino. Cod. ne uxor pro marit.* Goth. Vid. Rittershus. *in expofit. Novell. part.* 3. *cap.* 7. Anf.

23 Πεπηγότων, *Scrimg.* Julianus *cap.* 188. ita fi nundinarum gratia degentes in eo vico inveneris. 24 *d. l.* 1. 25 *l.* 1. *C. quando fifc. vel privatus.* Goth. *l. unic. C. Ut nullus ex Vican. per alter. Novell. cap.* 7. Heft. *part.* 1. *quæst.* 12. Anf. 26 Hoc non vult, pignorantem alium pro alio corporali supplicio afficiendum, sed tantum injuria adfici. 27 Hinc sumpta est Authentica, *Item & privatis. Cod. de donationibus.* 28 Privatis facta donatio a Principe excedens summam 100. aureorum, *l.* 19. *Cod. de sacrosf. eccles.* 1. *ult. in fin. Cod. de quadr. præscript.* 1. 34. *verf. excepti. Cod. de donat.* non indiget insinuatione: ut nec facta principi a privatis, *ut hic.* 29 Qui non requirebantur lege Zenonis, *l.* 31. *Cod. de donat.* 30 Argumentum ab æquitate fumptum observa. 31 *d. l.* 31. 32 Id est, anno 554.

33 Hæc fententia titulus hic apud Scrimgerum inscriptus est: ut qui provincialem hominem extra territorium suum in jus producit, cautionem præbeat, quod nisi litem obtineat, praftiturus fit, quantum judex eum, qui cautionem exhibuit, fecisse, cogatur trahendis ex divino nutu vel jussu maximæ potestatis. hæc pertinet *c.* 1. *c.* 2. *Nov.* 82. *c.* 10. Est & ita in indice Regimæ. De exhibendis reis. *Goth.* Ad matrimonia hujus Novell. Decim *Nov.* 69. 79. 89. 121. *cap.* 8. Anf. 34 Sed grocundis ex longinquo territorio, unde hic titulus apud Julianum ita conscipitur *c.* 187. De reis ab alio loco in alium retrahendis ex divino nutu, vel jussione maximæ potestatis. 35 Et exhibendi fint potest, ut ad jus vocando. Hæc vere fententia legitur in editione Scrimg. ut qui libellum fuscepit ad deliberandum, an judicio difceptare velit, aut apud datum judicem legitur, vigintidiemorum spatium dicat, datis fideijussoribus. *Scrimgerianæ editionis interpretatio*: huc pertinet *c.* 4. J. 6. 1. 36 De juratoriis cautionibus. Jul. *const.* 45. *n.* 189. qui ex adverso libello & epistographo fatetur, libelli exemplum se accepisse. ἀντιβόλον vero dare, est dare libellum respondionis: Galli, *respondre, fournir de responses*, male igitur Haloand. hic ἀντιδόλιον, exemplum libelli. 37 Τπογραφὴν τοῦ κατὰ βιβλίον. *Scrimger.* 38 His addi cupio, que de litis contestatione scripsi ad *tit. Cod. de litis contest.* 39 Id est, ante vigintidies elapsos. 40 Hinc sumpta est Authentica, *Et qui jurat. C. de beb. aut. jud.* 41 Judex petitus repudiari non potest. 42 Difficiliftratus. 43 Qui juravit judice fifti, nec comparet, ut perjurus, manu injecta, si fugitivum præfumitur, adde *l.* 15. *C. de probat.* Fuga fuspectum reddit eum, qui fugit. Fugitivus damnato comparatur. *Int. C. de fugit.* 46 Id est, non fit magistratus. 47 Insufficio laris domicilique rei latitantis, judicis officio facienda præfentis in actoris gratiam. 48 Potest enim res mera metu potentiæ adversari non comparere, *l.* 1. §. 3. *ff. de eo per quem.* 49 Κατὰ μέρος πράγμα. *Scrimg.* id est, πανοικεσίαν. 50 Olim in universo bona mittebantur. *l.* 1. *ff. quib. ex caus. in possess.* Goth. *l.* 6. §. 6. *fed fi. Cod. de his qui ad Eccles.* 51 *l. pen. Cod. de pign.* id est, pignoris causa, ut creditor præsens in tantum modum his habeat pignoris, quatenus est debitæ quantitatis modus, & hic quidem fructus est rontumaciæ, de quo adde *l.* 73. *ff. & l.* 11. *C. de jud.* 1. 2. *in fin. Cod. adi in rem. l.* 8. *C. quemadmodum in possess. missi.* 52 Integris omnibus bonis nondum venditis.

53 Servet, restituat. *l.* 15. *C. de jud.* 54 Τὰς ἐκ τῶ καλαμίτῦ κατεστικάς vocant Græci, 25. *Eclog.* 6. Julianus hoc loco titulum facit, De casu militis *c.* 191. 55 Hinc sumpta est Authentica, *Quod decimis. Cod. de pignorib.* 56 Id est, licetat. 57 *l. ult. C. de pignorib. l.* 5. *C. qui milit.* 58 *d. l. ult.* adde *Nov.* 35. *in fin.* §. *Nov.* 97. *c.* 4. 59 Militarum hypotheca indulte creditoribus. 60 Qui Titio pecuniam crediderit, ut militaret, Titio defuncto, scholæ placito fruetur, Jul. *const.* 47. *num.* 191. id est, ea commoda feret, easque annonas vindicabit, jure hypotheca, quas defunctus a fisco percipiebat, si modo militia, de qua agitur, vendi potuit. *l.* 52. §. 2. *ff. de adi. empt.* nam quæ vendi non possunt militiæ, pignorantur inutiliter, nec transferuntur in alium. *l. ult. C. de pign.* 1. 3. §. 7. *ff. de muneribus.* Militia adjutorum quæstoris. *Nov.* 35. filentiarum, *l.* 30. §. *ult. C. de inoff. test. l. ult. C. de silentiar.* Jul. *loc.* 1. *demofficiorum*, *arg. l.* 6. §. 3. *C. de advoc. diverf. judic.* vendi potest: ergo & pignorari, *l.* 9. §. 1. *ff. de pign. l.* 1. *C. si aliena res pignor.* Certaminum commoda non possunt pignorari, *l.* 4. *C. de pign. oblig.* possunt tamen ex causa judicari capi, *l.* 4. *C. de res jud.* ut & stipendia armorum militum, *l.* 4. *C. de execut. res jud.* & eodem modo commoda ecclesiastica. Vid. *hic Cujac.*

JUS HABENT: ET DE INDOTATIS [1] UXORIBUS, UT HABRANT QUARTAM PARTEM IN SUBSTANTIA VIRI, ET IPSE VIR IN SUBSTANTIA UXORIS, QUANDO INOPS EST [2] CUI [3] RELINQUITUR.

NOVELLA CONSTIT. LIII.

Imp. Justin. Aug. Joanni gloriosis. prætoriorum per Orientem præfecto, iterum exconsuli & patricio.

PRÆFATIO.

PLurimi adeuntes nostram docent potestatem, quia exhibentur ab aliquibus, aut etiam in alias pertrahuntur provincias ex sacra nostra jussione aut decretis judicialibus: & ad miseriam quidem per hoc aguntur: coacti vero jussionibus aut decretis exhibentur. Proinde qui eos exhibent, etiam cautiones exigentes, *quia intra certum tempus venient ad determinatum judicium ii qui ab eis conventi sunt*: ipsi remaneant in provincia, affligi in peregrinatione sumptibus exhibitum, aut præsentatum relinquentes.

CAP. I.

De reis ab alio loco in alium retrahendis [4].

HOc [5] igitur miserantes, sancimus si quid fiat tale, & tempus impleatur, quod in cautione exhibitionis aut præsentationis ipse actor constituit, deinde ille quidem observet in judicio, actor autem desit, & non intra decem [6] dies, postquam reus venerit in provinciam, actor occurrerit: reum quidem ingredientem apud judicem, & hoc docentem, repente dimitti, jurejurando autem ejus judicetur de omnibus expensis, quas pertulit circa viam & circa peregrinam habitationem, & his judices addicant actorem convenientem fruftra. Et quoniam [7] mos est non aliter fieri exhibitiones aut præsentationes, nisi actores fidejussores ad certam quantitatem dederint, quia exequentur causam, & suscipient sententiam, hanc quidem quantitatem omnino eos exigi, & dari fruftra calumniam passo. Si vero per jusjurandum etiam plus aliquid declaraverit, (certa tamen quantitate definita a judice quam leges taxationem [8] vocant) etiam hoc superexigi, ut cognoscant non illudere vitas alienas, sed in provincia eligere judices, & ibi contra suos adversarios litigare.

CAP. II.

De cautione præstanda ab his qui de proprio territorio sibi obnoxios abstrahunt.

QUia [9] vero ab actoribus fidejussiones plerumque novimus hic dacantur provincia, forte declinare hanc observationem: fancimus hic judicem aut gloriosissimum quæstorem nostrum sacris nostris ministranten literis, si quid tale agere [11] jubeatur: non [12] aliter ad aliam exhibere provinciam reum, antequam fidejussorem præbeat actor in quod futurus est reum deducere, quia dabit secundum locorum spatium aurum quantumcunque decretum fuerit fugienti [13], si non exequatur, aut exequens non vincat causam: & ibi omnia agi quæcunque in exhibitione decrevimus, definitum vero aurum, a fidejussoribus exigendum, & dandum ei, qui deductus est: præbendo quoque ab illo etiam jurejurando usque ad taxationem: ut si juraverit se etiam amplius expendisse, & hoc recipiat: ut undique videantur perfectæ nostræ legislationes.

CAP. III.

Ut [14] *reo in jus vocato post libelli dationem viginti diertum induciæ dentur.*

ILlud quoque antiquitas quidem benefaciens difposuit, nunc autem studio machinantur nostratum legum clementiam [15] occasionem facientes: rursum calumniarum. vetustate namque volente conventionis factæ libellum [16] suscipientem, diebus æque decem deliberationem habere, quo possit discutere causam, & forte etiam recognoscere & liberare: post decem autem dierum [17] inducias tunc & subscribere misso libello, & judiciales implere cautiones. Quidam vero respicientes ad nostras leges [18] quæ post [19] litis contestationem neque refutare [20] judicem, neque alium petere judicem permittunt, causam arte machinantur, & maxime executoribus talia dolose adinvenientibus, & mox ut oblata fuerit quælibet admonitio, forte neque libello dato neque judiciali illa cautione, deducunt hominem invitum ad judicem datum: & nihil fcientem compellunt facere litis contestationem, ut semel sub litis contestatione constitutus obligetur, & nullam habeat licentiam neque refutare judicem, neque alium judicem petere, cum forte suspectus judex sit: & sic agunt quæ volunt: & sub suis artibus hominem statuentes, quo volunt modo de eo agunt. §. 1. Sancimus igitur dum admonitio oblata fuerit alicui, modis omnibus offerri libellum: & non fecundum antiquitatem decem folummodo dierum habere eum qui admonetur, inducias: fed duplices, hoc est vigintí [21], ut sive repudiare voluerit, sive etiam cum eo alium judicem petere, licentiam habeat hoc facere, aut forte cognoscere debitum & liberare se ab adversarii sui contentione amicabiliter, & non per calumniam aut circumventionem sub judice constitui forsan suspecto & forsan ingrato, plerunque autem aliquid etiam proprium contra eum dispensante: & eo qui litem sustinet, nullum habente tempus ad agnoscendum ea in quibus conventus occurrit. §. 2. Suscepto vero libello, sola personali [22] fidejussione ab eo data, & sportulis [23] secundum sacram nostram [24] præbitis constitutionem subscribere libello [25], qui appellatur [26] respontionis: & declarare etiam tempus quo ei libellus datus est, ne etiam ob hoc ars quædam fiat: cumque futura est celebrari contestatio litis, apud judicem interrogari fugientem, si viginti dies transierint deliberationis: & illum quidem dicere veritatem: ostendit quoque illud etiam ex die & subscriptione [27] libelli, & si dixerit transiisse viginti dierum numerum, tunc [28] fieri litis contestationem. In medio [29] autem ei licentiam esse repudiare judicem, & alium petere: aut etiam cum eo judicem percipere, aut certe absolvi amicabiliter: nihil in medio neque damnificando, neque ab executoribus conturbando: sed & judiciariam cautionem exponentem, sicut qui de his judicat, perspexerit: & viginti dierum habentem deliberationem. Si vero hæc non serventur: licet videatur quædam fieri contestatio litis, pro nihilo eam esse, sed licentiam esse, & post hujusmodi contestationem litis intra definitos viginti dies sic omnia agere, tanquam si neque ab initio facta sit quædam contestatio litis.

CAP. IV.

De juratoriis cautionibus.

SI [30] vero semel repudians judicem, alium acceperit: non finimus [31] ei cum qui petitus est, rursus repudiare. Sicut enim ejus curam habemus, sic etiam per dilationem [32] agi aliquid adversus actorem, modis omnibus averfamur: si vero etiam quidam jurant quia observabunt: & antequam contestatio litis fiat, ab hac maxima dispareant civitate, licentiam esse etiam non facta litis contestatione adire actorem statutum judicem, & hoc denunciare. Illum vero (fiquidem administrator [33] sit) jubere omninodo exhiberi reum tanquam perjurum [34] & pene sui accusatorem per fugam [35] factum. Si vero non administrat [36], fed datus sit a quodam judice sive ex sacra forma aut jussione, aut etiam ab aliquo administratore: ad illum renuntiare, a quo datus est, ut deducatur ab illo: ne causa maneat actori undique desolata, judice agere aliquid non valente, eo quod nondum apud eum facta sit litis contestatio: illo contemnente legem & juramentum suum manifestatione sua, & actorem extra omne legitimum adjutorium relinquere. §. 1. Igitur ne latente eo, & tardata exhibitione, causa maneat suspensa: examinet [37] ut potuerit judex in quam terram abiisse dicitur: & det inducias certas, ut nisi intra eas occurrerit, (liberam [38] tamen hujus rei fiduciam habens, si non forte studio actoris impediatur, aut venire prohibeatur) tunc secundum unam [39] partem examinet negotium, & in possessionem mittat actorem rerum ejus secundum [40] mensuram declarati debiti: ipsumque in possessionem missum, habere etiam rem debiti servandi [41] cauta: & tunc si ille occurrerit [42], omne ei prius salvet [43] damnum: & tunc recipiens res, & fidejussorem præstans, prosequatur causam.

CAP. V.

De hypothecis militiarum [44] *ex casu, quæ personæ & quando hoc jus habeant.*

OPtimum [45] quoque est etiam hoc propter dubitationum quæstionem lege communi determinare. Primum namque fuerunt dubitationes plurimæ, utrum oporteat [46] militias sub hypothecæ [47] deducf vinculis, an etiam his liberas esse: sed hoc quidem jam definitum est lege [48]: & certæ consistunt militiæ quæcunque vendi aut obligari possunt. Nos autem ex majoribus causam considerantes, scimus, quia ex antiquis temporibus non erat in militiis hypotheca, sed quædam nominum omnino antiqua & deficientia in talibus efferebantur. Paulatim vero imperatores interpellantium [49] creditorum miserati: hæc præbebant, cum quæ omnis militia publica existeret, nullum quæftum omnino alium quam ex imperiali munificentia habens. §. 1. Propterea igitur sancimus ea quæ appellantur ex [50]

1 De inope muliere, quæ sine dote nupta est, quæ quartam partem defunfti mariti espere debet. Jul. *d. loco, n.* 192. De his, qui sine dote aut donatione propter nuptias præmortuo conjuge relinquuntur, inopi relinquuntur, ut si fcil. quartam partem præmortui conjugis consequatur, sive sint liberi, sive non sint. *Interpret. Scrimgeriana editionis*: huc pertinet capus fextum *J. b. t.* 2 Persona fcil. 3 Id est, quæ superlites manet. mum diem actorem operiri, ei expetare non cogunter: quin jurare in litem eis permittitur. *C. de delationibus.* 5 Hinc sumpta est Authentica, *Quod in fin.* 6 Reus vocatus in judicium, non comparente actore, vitatica jurejurando vult, pignorantem alium pro alio corporali supplicio afficiendum, sed tantum injuria adfici. 27 Hinc sumpta est Authentica, *Item & privatis. Cod. de donationibus.* 28 Privatis facta donatio a Principe excedens summam 100. aureorum, *l.* 19. *Cod. de sacrosf. eccles.* 1. *ult. in fin. Cod. de quadr. præscript.* 1. 34. *verf. excepti. Cod. de donat.* non indiget insinuatione: ut nec facta principi a privatis, *ut hic.* 29 Qui non requirebantur lege Zenonis, *l.* 31. *Cod. de donat.* 30 Argumentum ab æquitate sumptum observa. 31 *d. l.* 31. 32 Id est, anno 554.

33 Hæc fententia titulus hic apud Scrimgerum inscriptus est: ut qui provincialem hominem extra territorium suum in jus producit, cautionem præbeat, quod nisi litem obtineat, praftiturus fit, quantum judex eum, qui cautionem exhibuit, fecisse, cogatur trahendis ex divino nutu vel jussu maximæ potestatis. hæc pertinet *c.* 1. *c.* 2. *Nov.* 82. *c.* 10. Est & ita in indice Regimæ. De exhibendis reis. *Goth.* Ad matrimonia hujus Novell. Decim *Nov.* 69. 79. 89. 121. *cap.* 8. Anf. 34 Sed grocundis ex longinquo territorio, unde hic titulus apud Julianum ita conscipitur *c.* 187. De reis ab alio loco in alium retrahendis ex divino nutu, vel jussione maximæ potestatis. 35 Et exhibendi fint potest, ut ad jus vocando. Hæc vere fententia legitur in editione Scrimg. ut qui libellum fuscepit ad deliberandum, an judicio difceptare velit, aut apud datum judicem legitur, vigintidiemorum spatium dicat, datis fideijussoribus. *Scrimgeriana editionis interpretatio*: huc pertinet *c.* 4. J. 6. 1. 36 De juratoriis cautionibus. Jul. *const.* 45. *n.* 189. qui ex adverso libello & epistographo fatetur, libelli exemplum se accepisse. ἀντιβόλον vero dare, est dare libellum respondionis: Galli, *respondre, fournir de responses*, male igitur Haloand. hic ἀντιδόλιον, exemplum libelli. 37 Τπογραφὴν τοῦ κατὰ βιβλίον. *Scrimger.* 38 His addi cupio, que de litis contestatione scripsi ad *tit. Cod. de litis contest.* 39 Id est, ante vigintidies elapsos. 40 Hinc sumpta est Authentica, *Et qui jurat. C. de beb. aut. jud.* 41 Judex petitus repudiari non potest. 42 Difficiliftratus. 43 Qui juravit judice fifti, nec comparet, ut perjurus, manu injecta, si fugitivum præfumitur, adde *l.* 15. *C. de probat.* Fuga fuspectum reddit eum, qui fugit. Fugitivus damnato comparatur. *Int. C. de fugit.* 46 Id est, non fit magistratus. 47 Insufficio laris domicilique rei latitantis, judicis officio facienda præfentis in actoris gratiam. 48 Potest enim res mera metu potentiæ adversari non comparere, *l.* 1. §. 3. *ff. de eo per quem.* 49 Κατὰ μέρος πράγμα. *Scrimg.* id est, πανοικεσίαν. 50 Olim in universo bona mittebantur. *l.* 1. *ff. quib. ex caus. in possess.* Goth. *l.* 6. §. 6. *fed fi. Cod. de his qui ad Eccles.* 51 *l. pen. Cod. de pign.* id est, pignoris causa, ut creditor præsens in tantum modum his habeat pignoris, quatenus est debitæ quantitatis modus, & hic quidem fructus est rontumaciæ, de quo adde *l.* 73. *ff. & l.* 11. *C. de jud.* 1. 2. *in fin. Cod. adi in rem. l.* 8. *C. quemadmodum in possess. missi.* 52 Integris omnibus bonis nondum venditis.

53 Servet, restituat. *l.* 15. *C. de jud.* 54 Τὰς ἐκ τῶ καλαμίτῦ κατεστικάς vocant Græci, 25. *Eclog.* 6. Julianus hoc loco titulum facit, De casu militis *c.* 191. 55 Hinc sumpta est Authentica, *Quod decimis. Cod. de pignorib.* 56 Id est, licetat. 57 *l. ult. C. de pignorib. l.* 5. *C. qui milit.* 58 *d. l. ult.* adde *Nov.* 35. *in fin.* §. *Nov.* 97. *c.* 4. 59 Militarum hypotheca indulte creditoribus. 60 Qui Titio pecuniam crediderit, ut militaret, Titio defuncto, scholæ placito fruetur, Jul. *const.* 47. *num.* 191. id est, ea commoda feret, easque annonas vindicabit, jure hypotheca, quas defunctus a fisco percipiebat, si modo militia, de qua agitur, vendi potuit. *l.* 52. §. 2. *ff. de adi. empt.* nam quæ vendi non possunt militiæ, pignorantur inutiliter, nec transferuntur in alium. *l. ult. C. de pign.* 1. 3. §. 7. *ff. de muneribus.* Militia adjutorum quæstoris. *Nov.* 35. filentiarum, *l.* 30. §. *ult. C. de inoff. test. l. ult. C. de silentiar.* Jul. *loc.* 1. *demofficiorum*, *arg. l.* 6. §. 3. *C. de advoc. diverf. judic.* vendi potest: ergo & pignorari, *l.* 9. §. 1. *ff. de pign. l.* 1. *C. si aliena res pignor.* Certaminum commoda non possunt pignorari, *l.* 4. *C. de pign. oblig.* possunt tamen ex causa judicari capi, *l.* 4. *C. de res jud.* ut & stipendia armorum militum, *l.* 4. *C. de execut. res jud.* & eodem modo commoda ecclesiastica. Vid. *hic Cujac.*

casu, non omnibus prompte subjacere: nisi tamen creditor fuerit; qui *ad hoc ipsum* mutuavit, *ut militia illi emeretur*: alioqui aliis creditoribus non prompte damus hoc, sed si quidem filii fuerint aut uxor defuncti, istos omnibus præponimus [1] modis, ut adeant nos: & secundum jussionem nostram hoc habeant, non [2] tanquam paternam hereditatem, si in aliis inops sit, sed tanquam imperialem munificentiam: ut & substantiam relinquentibus, & non habentibus, merito solatium præbeamus. Si vero nullus eis neque filius neque uxor fuerit, neque creditor qui ad ipsam militiam mutuavit: tunc & aliis creditoribus præbemus hoc, ne videamur inhumanum aliquid facere, & non propter piam & Deo placentem actionem ponere legem. De militia quippe spectabilium Silentiariorum [3] proprie datis & largitis eis privilegiis in sua virtute manentibus.

CAP. VI.

De muliere inope indotata [4].

QUoniam [5] vero ad clementiam omnis a nobis aptata est lex, videmus autem quosdam cohærentes mulieribus indotatis, deinde morientes & filios quidem ex lege vocatos ad paternam hereditatem, mulieres autem licet decies millies in statu legitimæ conjugis manserint, attamen eo quod non sit facta neque dos neque antenuptialis donatio, nihil habere valentes, sed in novissima viventes inopia [6]: proterea sancimus providentiam fieri etiam harum & in successione morientis, & hujusmodi uxorem cum filiis vocari. & sicut scriptimus legem [7] volentem, si sine dote existentem uxorem vir dimiserit, quartam [8] partem ejus substantiæ accipere eam: sic etiam hic, quoniam contingit [9] forte paucos aut plures esse filios, quartam partem ejus substantiæ habere mulierem, sive plures, sive minus filii fuerint. Si tamen legatum aliquod reliquerit ei vir minus quarta parte, compleri [10] hoc: ut sicut læsas eas juvamus, si forte dimissæ fuerint a viris indotatæ consistentes: ita vel si perduraverint semper cum eis, eadem fruantur providentia, scilicet omnibus secundum instar illius nostræ constitutionis quæ quartam decernit eis, etiam hic servandis similiter quidem in viris [11], similiter autem in mulieribus, communem namque etiam hanc super eis ponimus legem, sicut & præcedentem.

§. 1. Si vero quasdam res proprias mulier in domo viri aut alibi repositas habuit, harum actionem [12] & retentionem habeat omnibus modis imminutam: subjacere hujusmodi rebus viri creditoribus nullo modo valentibus: nisi forte secundum quod in illius jure ex hac lege heres extiterit. §. 2. Hæc itaque dicimus, si conjunctorum alter dotem aut antenuptialem donationem non faciens, inops aut vir aut mulier inveniatur, & moriens quidem aut vir aut mulier locuples fit, ille vero vel illa superstes pauper existat. Nam si aliunde [13] forsan habeat: non offerentem dotem, aut non dantem propter nuptias donationem, non erit justum gravare filios per successionem: quoniam lex alia est nostra dicens dotem non [14] offerentem, non posse res viri acquirere per antenuptialem donationem, quod etiam volumus hic obtinere: nisi tamen ipse vir aut legatum ei, aut aliquam partem institutionis reliquerit, fieri namque hoc nullo invidemus modo: ut omnibus modis concordantiæ legum serventur, & inopia conjugis per divitias salvetur alterius.

EPILOGUS.

† Quæ igitur placuerunt nobis, tua celsitudo in omnibus valere, effectuique contradere festinet, per præcepta a se conficienda universa faciens manifesta, quatenus ipsi secundum hæc vivant etiam, & conversentur. Dat. 10. Kalend. Octobr. Imper. Dom. Justin. PP. A. anno XI. post Cons. BELIS. V. C. Anno secundo [15].

TIT. IX.

CONSTITUTIONEM [16] QUÆ EX ADSCRRIPTIO [17] ET LIBERA NATOS, LIBEROS ESSE VULT, NON IIS QUI ANTE CONSTITUTIONEM NATI SUNT, SED QUI POST CONSTITUTIONEM, PRODESSE: ET UT NE [18] VENERABILES DOMUS COMMUTATIONES FACIANT ADINVICEM IMMOBILIUM RERUM ECCLESIASTICARUM, DECRETO PRIUS INTERPOSITO, EXCEPTA HAC MAJORI ECCLESIA.

NOVELLA CONSTIT. LIV.

Imp. Justinian. August. Joanni præfecto prætorio, iterum exconsuli & patricio.

PRÆFATIO.

IN quadam [19] nostrarum constitutionum nihil obscuritatis habente, motæ sunt quæstiones ab aliquibus ex studio & ad suam intentionem obscuritatem ei introducentibus. Cum [20] enim *libertatis amatores simus*: nuper posuimus legem [21], *ut non secundum antiquitatem* [22], *si ex adscriptitio & libera persona processerit soboles, omnino eam sequi adscriptitiam fortunam secundum servitis fortunæ observationem: sic etiam super adscriptitiis putari: & secundum ventris statum, ejus etiam qui nascitur considerari fortunam.* Ex libera [23] namque matre procedere servilem partum, nostra benefaciens noluit lex: quoniam diximus in lege, si quidem conjuncti sunt mulieribus, sive etiam conjuncti fuerunt, & filii procreantur: ita legem, in iis qui procreantur valere. Quidam autem sic fatue aut callide interpretari ausi sunt legem, ut etiam si ante [24] constitutionem nati sunt aliqui, vel si valde sint senes, putent eos liberari tanquam modo natos, & non longe præcedentes legem: cum utique nos hunc habuerimus intellectum, ut si cohærent jam quidem uxoribus, & post legem filii procreati essent, aut non cohærent quidem, postea vero nuptiæ fierent, post legem nati haberent ex lege datam libertatem.

CAP. I.

Ut natus ex adscriptitio & libera sit liber.

NE igitur liceat artibus uti & malignari: & possessionum nocere dominis talibus interpretationibus, propterea sancimus, omnes qui nati sunt a tempore legis [25], hos solutos esse adscriptitia fortuna, si ex liberis nascantur matribus, omne præteritum antiquæ servando legi.

CAP. II.

Ut venerabilium locorum œconomi res ecclesiæ permutare invicem possint, excepta ecclesia Constantinopolitana.

QUia [26] igitur nuper [27] scripsimus legem, medentes iis quæ de ecclesiasticis alienationibus fiunt, & volentes, si quidem publicum debitum sit, posse eas alienare cum omni subtilitate secundum legis observationem. Si vero privatum debitum est, pro [28] soluto dare rem immobilem, & in nullo videri offendere positam legem, quæ omnem alienationem prohibet: etiam illud adjicimus, & per quandam inevitabilem occasionem & utilem danti & accipienti venerandæ domui: hoc est, aut ecclesiæ ad ecclesiam, aut ptochotrophii ad ptochotrophium, aut xenodochii ad xenodochium, aut simpliciter venerabili domui ad aliam reverendam domum: hoc est, aut ecclesiam ad ptochotrophium, aut monasterium ad venerandam domum, aut xenodochium, aut nosocomium, aut illis ad ecclesiam, aut alterutrum, aut unum horum quæ prius a nobis sunt dinumerata, aut alteri cuilibet venerabili domui, licentiam damus præfulibus horum monasteriorum per hanc legem commutationem [29] facere, & hoc valere: & non [30] solum imperium (sicut prior dabat lex) licentiam habere commutare, sed etiam venerabiles domos, quæ [31] regi omnium Deo dedicatæ sunt: sic tamen ut etiam decretum [32] interponatur cum omni subtilitate & jurejurando: & apud locorum metropolitam hoc considerari: & si revera probatum fuerit cum jurejurando, quia utile est utrique parti hoc agi, ratum esse & valere, & non egere neque speciali jussione, neque pragmatico divino typo: habentibus quippe iis qui ad talia conveniunt, magni Dei judicium, si quidem prævaricati fuerint horum quæ competunt, aut quoddam colludium fiat, aut aliquid propter utilitatem utriusque geratur partis. Nam etiam maledicta his omnium terribilia imminebunt, & quæ inferunt eloquia divina peccantibus, & quæ nunc eis disposita sunt, si quid autem prætermittatur, & postea demonstretur maligne factum: pro non facto erit. §. 1. Excipimus [33] etiam hac lege sanctissimam majorem [34] ecclesiam: sicut etiam priori: illam namque in priori prohibitione alienationum stare volumus, quoniam & hoc ipsis gubernatoribus ejus sanctissimis viris videtur.

EPILOGUS.

† Tua igitur eminentia, quæ nobis bene & sancte visa sunt, & per hanc sanctam declarata sunt legem, in omnibus gentibus quibus præes, per præcepta propria solenniter faciat manifesta. Dat. 15. Kal. Sept. CP. Imper. Dom. Justin. Anno XI. [35] post BELIS. V. C. CONS. Anno 2.

TIT. X.

UT DE CÆTERO [36] COMMUTATIONES [37] ECCLESIASTICARUM RERUM NON FICTE FIANT AD PIISSIMUM IMPERATOREM, ET HOC MODO AD ALIAS PERSONAS TRANSEANT RES: SED HÆC TANTUMMODO FIANT AD IMPERIALEM DOMUM: ET UT LICEAT PERPETUAS EMPHYTEUSES [38] AGI AB ORATORIIS IN ORATORIA, DECRETO VIDELICET INTERPOSITO: EXCEPTA HAC MAJORE ECCLESIA: NEC TAMEN IN PRIVATAM PERSONAM TRANSEAT EMPHYTEUSIS.

1 Liberi & uxor percipiunt annonam seu scholæ placitum militiæ defuncti, & creditori præferuntur: quia & si non sint heredes defuncti, scholæ placitum ad eos lege defertur, Jul. *hic*, *l.* 11. *in fin. Cod. de proxim. sacror. scrin.* Quod si creditor eum in sinem pecuniam credidit, ut militia emeretur, eamque specialiter pro debito pignoravit creditori, erit eo casu potior muliere liberisque defuncti, §. *b. t.* adde Anton. Mercatorem 3. *Not.* 14. 2 Id est, etsi patri heredes non extiterint. 3 Hujusmodi enim militia pignorari potest & vendi. 4 Et quæ quartam partem bonorum defuncti mariti capere debet, Jul. *c.* 192. vel ita, quæ partem percipit in bonis mariti defuncti: seu de legitima, quæ uxori inopi debetur ac præstatur in bonis mariti mortui. 5 Hinc sumpta est Authentica, *Præterea. C. unde vir & uxor.* 6 Alias non, *l. un. C. unde vir & uxor. l.* 3. *C. quæ. bon.* §. 2. *J. h. t.* Jul. *hic.* 7 *l.* 11. *C. de repud. Nov.* 22. *c.* 18. 8 Si tres liberi defuncto fuerint, & uxor ejus inops, uxor quadrantem accipiet: si plures, virilem usufructu tenus. *Nov.* 117. *c.* 5. quin, proprietatis jure, ex Nov. Leon. 106. 9 *Novell.* 74. *cap.* 5. *in fin.* 10 Mulier inops potest agere ad supplementum quartæ sibi debitæ in bonis mariti locupletis. 11 Quartam viro competentem in bonis uxoris locupletis defunctæ observa. 12 Mulier res suas mortuo marito retinere potest ac vindicare: & ita mariti creditores excludere, nisi marito successerint. 13 Dives uxor quartam non habet in bonis mariti. 14 Indotatæ uxori maritus donare propter nuptias non potest: ultima tamen voluntate aliquid ei relinquere potest. 15 Id est, anno 537.

16 Id est, legem ultimam *C. de agric. & censitis.* 17 Ut constitutio, quæ de adscriptitiis agit, locum habeat, ex quo publicata est. *Interpret. Scrimg. edition.* De his, qui ex libera matre & adscriptitio patre nati sunt. Jul. *const.* 48. De colonis natis ex liberis personis, *Index Regina apud* Cujac. hoc pertinet *c.* 1. *J. h. t.* 18 Ut cuiusque orationis domui, & alii loco sacro cum simili domo aut loco interposito decreto immobilium possessionum commutationes facere liceat, *Interpret. Scr. edit.* si venerabilis locus cum alio venerabili loco nominatim dicum fuerit, Jul. *hic. const.* 48. Ut loca sacra prædia inviccm commutare possint. *Index Regina apud* Cujac. Hic pertinet *c.* 2. *J. h. t.*

19 Undecimo libro Codicis. Jul. *c.* 193. *l. ult. C. de agricol. & censitis.* 20 Hinc sumpta est Authentica, *Antiqua. C. de infantibus exposi.* 21 *d. l. ult.* 22 Olim qui nascebatur ex adscriptitio & libera, erat adscriptitius: hodie ingenuus, *ut hic*, & *d. l. ult.* Qui sic nascitur in Africa, liber quidem est & res proprias habet: in ordine tamen colonorum est, nec potest prædium dimittere, in quo natus est, & alienum exercere. vid. *const. quandam just. apud* Cujac. *d. const.* 28. *eaque extat in Nov.* 162. *c.* 2.

23 Ex libera matre qui nascitur, ingenuus est. 24 Lex non porrigitur ad præteritos casus, nisi nominatim dictum fuerit, vide *l.* 7. *C. de legibus.* 25 Id est, *d. l. ult.* 26 Hinc sumpta est Authentica, *Item. C. de sacr. eccl.* 27 *Nov.* 46. adde *Nov.* 7. 28 *d. Nov.* 46. *c.* 2. 29 Permutationes bonorum ecclesiasticorum ut fieri possint. 30 Non soli imperatori permutare cum ecclesia licet res immobiles, sed & ipsis ecclesiis. 31 Argumentum obiciva: Res principis immobiles cum ecclesia possunt permutari, ergo & ipsius Ecclesiæ: quia Ecclesiæ omnes summi principis, nempe Dei sunt. 32 Dixi ad *Novell.* 46. 33 *Nov.* 46. *c.* 3.

34 Sanctæ Sophiæ. 35 Id est, 537.

36 Ut in posterum. 37 De permutatione rerum ecclesiasticarum, *interpretatio Scrimger. editionis.* Ut cum solo principe sacrorum bonorum permitatio fiat. *Index Regina.* 38 De emphyteusi rerum ecclesiasticarum. *Scrimg.* Ut liceat venerabilibus locis perpetuos contractus emphyteuseos inter se facere. Jul. *const.* 19. Ut loca sacra invicem perpetuam emphyteusim contrahere possint, *Index Regina.*

NOVELLA CONSTIT. LV.

Imp. Justin. August. Mennæ archiepiscopo Constantinopolitano.

PRÆFATIO.

LEgem scripsimus dudum, ecclesiasticas quidem alienationes [1] prohibentem, solam autem commutationem permittentem sanctissimis ecclesiis, necnon sanctissimæ majori ecclesiæ hujus felicissimæ civitatis, dum imperium accipere aliquid ab aliqua venerabilium domuum voluerit, postea siquidem aliam scripsimus legem [2], qua excepimus sanctissimam majorem ecclesiam, permittentes, quasdam alienationes quas illa lex dicit. Quia vero cognovimus eo quod aliqui prioris constitutionis capitulum, quod de permutatione competentium rerum sanctissimis domibus ad imperium scripsimus, ad artem legi contrariam converterunt: postulaveruntque nos quidem a sanctissima ecclesia accipere, his autem hæc dare, hinc aggressi sunt multi quidem similibus petitionibus nitentes sacram circumvenire constitutionem. Quæcunque ergo gesta sunt a nobis usque ad præsentem diem, hæc sub schemate quod nunc est, valere volumus, nullo permutando horum quæ jam a nobis cum sanctissima ecclesia in talibus contractibus gesta sunt, aut cum iis qui hæc a nobis perceperunt.

CAP. I.

DE cætero autem sancimus, nulli penitus ullam esse licentiam aliquid tale agere: sed illas solas valere permutationes, quæ ad imperialem domum in hoc factæ sunt, ut perpetuo apud imperium maneant, & non [3] transferantur ad privatum: neque illarum jus per medium imperium ad eos proficiscatur. Sed si quid tale fiat, licentiam damus reverendissimis œconomis res apprehendere hujusmodi, & trahere eas rursus ad sanctissimam ecclesiam, tanquam si nec ab initio contigisset permutationes harum ad imperium factas: sed servari hoc schema in perpetuum ex præsenti die inchoatum, omnibus, quæ dudum (sicut prædiximus) post priorem legem secundum modum prædictum gesta sunt. Nunc autem quidam, illorum exemplo utentes, & nobis esse molesti, & sanctissimam majorem ecclesiam hujus felicissimæ civitatis circumvenire: quod per omne tempus nullo modo fieri volumus. Sed & si fiat quolibet schemate, hoc etiam infirmum esse, & a sanctissima majore ecclesia in perpetuum vindicari: nulla ei temporis præscriptione in hoc objicienda.

CAP. II.

Ut ecclesiis inter se liceat perpetuos contractus emphyteuticos facere.

ILlud quoque sancimus, ut aliis omnibus de jure emphyteuseos sanctis, & in sanctissima majore ecclesia, & in aliis omnibus venerabilibus domibus proprium robur habentibus, licentia sit sanctissimis ecclesiis & venerabilibus domibus ad invicem [4] & emphyteusim perpetuam agere: decreto quippe hic faciendo: excepta quidem hac sanctissima majore ecclesia in hac celebrata emphyteusi: ut non ad privatam personam extendi omnino possit.

EPILOGUS.

† Tua igitur beatitudo, quæ jussa tuæ a nobis, custodiat: & iis, quæ sub ea metropolitanas sedes habent, faciat manifesta, ut & ipsi quæ nobis placuerunt cognoscentes, nihil horum prævaricari præsumant: erit enim universis a Deo judicium & exinde pœna, si quid præter hæc aut ipsi egerint, aut agi permiserint. Dat. 3. Non. Novemb. CP. Imperat. DN. JUSTIN. PP. Anno XI. post BELIS. V. C. CONS. Anno 2. Indictione prima [5].

TIT. XI.

UT EA QUÆ VOCANTUR INSINUATIVA [6] SUPER CLERICIS, IN MAJORE ECCLESIA QUIDEM DENTUR: IN ALIIS AUTEM ECCLESIIS PENITUS NON DENTUR.

NOVELLA CONSTIT. LVI [7].

Imperator Justinianus Augustus, Mennæ Archiepiscopo civitatis regiæ Constantinopolitanæ.

PRÆFATIO.

PLurimas additiones suscipientes, hanc legem dirigere ad tuam beatitudinem justum existimavimus. Qui enim ordinantur a tua reverentia clerici in sanctissimis ecclesiis (absque tamen sanctissima majori ecclesia) omnium patiuntur crudelissima, non suscipientibus eos illic ecclesiis, antequam [8] quantum voluerint accipiant aurum: & novimus hoc ex frequentibus additionibus de hoc factis nobis.

CAP. I.

SAncimus igitur, beatitudinem tuam hoc validissime custodire, ut si quidem consuetudo est dare eos, qui ordinantur in sanctissima majori ecclesia, hoc eos præbere: nihil enim de iis quæ dantur in sanctissima majore ecclesia novamus. Præterea vero in aliis omnibus nulli in eis clericorum licentiam esse penitus pro iis quæ vocantur insinuativa [9], aliquid ferre. Sed & si quis tale aliquid egerit, illum quidem privari [10] facerdotio: in illius autem officium introire qui missus est: & hanc eum avaritiæ ferre mercedem: custodire vero hoc etiam Deo amantissimos defensores sanctissimæ majoris ecclesiæ, pœnam formidantes decem librarum auri, si quid horum neglexerint: sed gratis omnia procedere. Deinde [11] etenim defunctiones & ministeria non per venditionem [12], nec per mercationem fieri aliquam volumus, sed pure & citra redemptionem, sic enim rei digni fient nulla venditione ac mercatione facienda.

EPILOGUS.

† Tua igitur beatitudo, & qui postea in pontificalibus accesserint sedibus: quæ a nobis ordinata sunt, & per hanc declarata sunt legem, operi effectuique tradere festinet. Dat. 3. Kal. Novemb. CP. Imp. DN. JUSTIN. Aug. Anno XI. post BELIS. V. C. CONS. Anno 2. [13].

TIT. XII.

UT CLERICI QUI RECEDUNT [14], ALIIS PRO EIS SUBROGATIS, PRÆBEANT SUBROGATIS [15] EMOLUMENTA: RECEDENTES AUTEM REMEARE VOLENTES NON SUSCIPI: ET UT SI [16] QUIS ÆDIFICANS ECCLESIAM, AUT ALITER IN EADEM SERVIENTIBUS MINISTRANS EMOLUMENTA, VOLUERIT ALIQUOS CLERICOS INSTITUERE: NON FORTUITE EOS; SED PROBATIONE SANCTISSIMI PATRIARCHÆ SUSCIPIAT.

NOVELLA CONSTIT. LVII.

Imper. Justin. Aug. Mennæ sanctissimo hujus regiæ urbis archiepiscopo & universi ejus tractus Patriarchæ.

PRÆFATIO.

PLurimi sæpe clerici quibusdam orationis observientes domibus, aut etiam forte ab aliquibus prius instituti, ministrantur eis ab aliquibus solemnes expensæ: deinde separant semetipsos a divinis omnino sacramentis propter quas ipsi noverunt causas, aut pro qualibet occasione recedunt omnino a sanctissima, in qua constituti sunt, ecclesia.

CAP. I.

De clericis subrogandis in locum desertorum clericorum.

SAncimus igitur, non [17] ex hoc fieri prohibitionem sacro ministerio, sed alios subrogari [18] a Deo amantissimis episcopis, sub quibus ipsæ constitutæ sunt ecclesiæ, & eos hæc accipere. Non enim volumus aliquibus dari lucra [19] quæ jam eis per ipsos aut propter ipsos expendebantur sanctissimis ecclesiis; quoniam nolumus per quamlibet occasionem lucrum aliquos facere ex aliorum [20] fraudatione: sed quæ ab initio ministrabantur semper dari, & non sacrum ex hoc ministerium corrumpi, non existente licentia, postquam statuti fuerint aliqui pro prioribus clericis aut a sanctissimo patriarcha aut a provincialibus episcopis, rursus recedentes denuo remeare velle, & expellere subrogatos: & cogi duplicia [21] ministrare eos qui faciunt talem expensam: dare etiam subrogatis, & denuo remeare volentibus: sed illos quidem revertentes non suscipi. Qui vero post decessum priorum statuti sunt, eis dari emolumenta, nullo vero hinc ministrantibus accessu talia lucrari nitentibus: ex sua substantia omnino præbentibus his qui ab eis statuti sunt emolumenta, & omnes expensas: heredibus eorum & successoribus scientibus, quia si etiam post hæc fraudaverint, certa possessio deputabitur ex eorum substantia sacris nostris privatis, ut hinc ministratio eis fiat.

CAP. II.

Ut fundatoribus ecclesiarum facere in eis clericos non liceat, sed tantum præsentare.

ILlud quoque ad honorem, & cultum sedis tuæ decernimus, si quis ædificans ecclesiam, aut etiam aliter expendens in ea ministrantibus alimenta, voluerit aliquos clericos statuere: non [22] esse ei fiduciam ullam quos vult per potestatem deducere tuæ reverentiæ ad ordinandos eos, sed examinari a tua sanctitate: sententiaque tua, & qui pontificalem sedem rexerit, semper hos suscipere ordinationem, qui tuæ beatitudini & qui postea opportuni videbuntur existere, & Dei ministerio digni: ut [23] non profanentur sancta Dei, (hoc videlicet quod sacris sancitur [24] eloquiis) sed intacta hæc & ineffabilia tremendaque constituta, sancte & Deo amabiliter & venerande tractari.

EPILOGUS.

† Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem, beatitudinem tuam servare perpetuo sancimus: cognoscentes, quia non minus nobis curæ est sanctarum ecclesiarum conservare utilitatem, quam ipsius animæ. Dat. 3. Non. Novemb. *Constantinop.* Imp. DN. JUSTIN. PP. August. Anno XII. post BELIS. V. C. CONS. Anno tertio [25].

1 *Novell.* 7. 2 *Nov.* 46. *c.* 3. *Nov.* 54. *c.* 2. *in fin.* 3 Res ecclesiasticæ delatæ ad imperatorem causa permutationis, privatorum fieri non debent. Sed hoc abrogatum est, anno 554.

4 Ecclesiæ ad ecclesiam permissa permutatio. 5 Id est, anno 554.

6 Εμφανιστικά. *Scr.* De emphanisticis, quæ a clericis exiguntur, Jul. *const.* 40. ut in sola ecclesia Constantinopolitana præbeantur insinuationes. *Index Regina.* Insinuativa sunt, quæ novi clerici dant veteribus pro suo introitu, *pour leur entrée & bien venue.* Quæ dant Episcopi Enthronisticæ, *Nov.* 123. *cap.* 3. cathedratica Juliano & Alexandro, *c. Ecclesiac. Canon.* 7 Et hujus Novellæ mentio in quodam scholio 3. *Eclog.* 1. *cap.* 42. illud, Gratis accipitis, gratis date. 9 Hinc hodie sacerdotes essent. 10 Si hæc constitutio usitata esset, pauci ὑπηρετίας ἢ κατὰ πράσιν &c. id est, nam domini Dei ministeria & functiones non Magno fiebant, qui primus sceleris hujus detestandi auctor fuit, vid. *l.* 31. *Cod. de Episcop.*

11 Τοῦς ὑπὲρ τῦ θεσπότε Θεῦ λειτυργίας τε καὶ ὑπηρεσίας ἢ κατὰ πράσιν &c. id est, sed gratis dari. 12 Simonia est, spiritualia sive adnexa emere: a Simone Mago sic dicta. 13 Id est, anno 554.

14 De clericis, qui a suis desiderunt ecclesiis, *interpret. Scrimgeriana editionis.* Si ecclesiam suam clerici dereliquerint, Jul. *const.* 51. ubi hujusmodi desertores vocat desertores. 15 De subrogatis clericis. *Index Regina.* hoc pertinet *cap.* 1. 16 De his, qui ædificant εὐκτηρίου οἴκου, id est, orationum domus. *Scrimger.* De eo qui ecclesias ædificat, vel annonas clericis donat, Jul. *d. l. cap.* 19. ut qui ædificant eadem sacram, ordinent in ea clericos Patriarchæ auctoritate, *Index Regina*, hue pertinet *c.* 2. *Nov. Leon.* 8. 18 Clericos deferror non privatur clericatu, sed ejus loco alius subrogatur. 19 Diaria, fabria, *Jul.* sportulas, Cypr. *t. epist.* erogationes annonarum, *Novell.* 8. citaria, *l.* 99. *ff. de legat.* 3. κτήσεις, χορηγίαι. *Infr. h. t.*

20 Alterius fraudatio, nemini adjumento esse debet. 21 Id est, condupliceas impensas suffinere. 22 Qui ecclesiam ædificant, aut de suo clericis præbent annonas, jus habent instituendi & substituendi clericos, quos voluerint (id vulgo appellatur *jus patronatus*) dummodo prius eos obtulerint & commendaverint episcopo, cui diœcesis admittere, vel annonas clericis donare licet. *Nov.* 123. *c.* 18. de hoc jure latissime scripsit Rochus a curte, *Tractatu de jure patronatus.* 23 Ὅρα μὴ βεβηλῶσι τὰ ἅγια τῦ Θεῦ, Scrimg. 24 *Ezechiel.* 20. τὰ ἅγια ἢ βεβηλάσετε. 25 Id est, anno 555. quæ subscriptiones Cujacio non probantur, ut plerique alia harum *Novellarum* 4. *observ.* 28.